

به نام خدا

آسیب‌شناسی کودک آزاری با چشم‌انداز حقوق تطبیقی

مؤلفان :

دکتر امین امیریان فارسانی

مژده رئیسی

انتشارات ارسسطو
(چاپ و نشر ایران)

۱۳۹۸

سرشناسه: امین امیریان فارسانی - مژده رئیسی
عنوان و نام پدیدآور: آسیب شناسی کودک آزاری با چشم انداز حقوق تطبیقی/
مولفان: امین امیریان فارسانی - مژده رئیسی.
مشخصات نشر: مشهد: ارسسطو، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری: ۲۱۴ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۲-۳۶۷-۳
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: آسیب شناسی - کودک آزاری - حقوق تطبیقی
رده بندی کنگره: HF1586/5
رده بندی دیوبی: ۳۷۳/۷۳۰۵۵
شماره کتابشناسی ملی: ۵۷۷۲۷۸۱

نام کتاب: آسیب شناسی کودک آزاری با چشم انداز حقوق تطبیقی
مولفان: دکتر امین امیریان فارسانی - مژده رئیسی
ناشر: ارسسطو (با همکاری سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)
صفحه آرایی، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۸
چاپ: مدیران
قیمت: ۴۰۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان: <https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۲-۳۶۷-۳
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

فهرست مطالب

عنوان	شماره صفحه
درآمد	۱۱
مبحث اول: مفاهیم	۱۵
گفتار اول: کودک آزاری	۱۵
بند اول: معنای لغوی	۱۵
بند دوم: معنای اصطلاحی	۱۵
الف- در اصطلاح روانشناسی	۱۶
ب- در اصطلاح جرم‌شناسی	۱۷
پ- در اصطلاح حقوقی	۱۸
۱- انواع کودک آزاری	۱۹
۱-۱ کودک آزاری جسمی	۱۹
۱-۲ کودک آزاری عاطفی	۱۹
۱-۳ کودک آزاری جنسی	۲۰
۱-۴ کودک آزاری مبنی بر غفلت و بی مبالغه	۲۱
گفتار دوم: بزهکاری	۲۲
بند اول: معنای لغوی	۲۲
بند دوم: معنای اصطلاحی	۲۲
الف- در اصطلاح روانشناسی	۲۲
ب- در اصطلاح جامعه شناسی	۲۳
پ- در اصطلاح جرم‌شناسی	۲۴

۲۷	ت- در اصطلاح حقوقی
۲۹	مبحث دوم: پیشینه بحث
۳۰	مبحث سوم: عوامل کودک آزاری
۳۰	گفتار اول: کودک آزاری با علل ناشی از خانواده
۳۸	گفتار دوم: کودک آزاری با علل ناشی از نظام غلط آموزشی
۴۲	گفتار سوم: کودک آزاری با علل ناشی از فرهنگ و اجتماع
۴۶	۱. اعتیاد
۴۷	۲. بیکاری
۴۹	گفتار چهارم: کودک آزاری با علل ناشی از وضعیت حقوقی
۵۳	مبحث چهارم: آثار و پیامدهای کودک آزاری
۵۳	۱. آثار جسمی
۵۴	۲. آثار روانی
۵۶	۳. بزهکاری کودکان
۵۹	مبحث پنجم: انواع بزهکاری نوجوانان
۶۰	گفتار اول: بزهکاری علیه اشخاص
۶۰	۱. قتل
۶۱	۲. ضرب و جرح
۶۲	گفتار دوم: بزهکاری مالی
۶۲	۱. سرقت از منازل
۶۴	۲. سرقت وسایل نقلیه
۶۷	گفتار سوم: انحرافات جنسی و بزهکاری علیه عفت و اخلاق عمومی
۷۲	گفتار چهارم: اعتیاد
۷۲	۱. اعتیاد به مواد مخدر
۷۶	۲. اعتیاد به الکل

فصل دوم: تبیین های جرم شناختی تأثیر کودک آزاری بر بزهکاری نوجوانان ۷۷	
مبحث اول: گونه شناسی تبیین های جرم شناختی ۷۷	
گفتار اول: تبیین زیست شناختی ۷۷	
نظریه خصلت ۷۹	
گفتار دوم: تبیین روانشناختی و روانکاوی ۷۹	
۱- نظریه روان پویشی ۸۰	
۲- نظریه رفتاری ۸۱	
۳- نظریه یادگیری اجتماعی ۸۴	
گفتار سوم: تبیین جامعه شناختی ۸۵	
۱- نظریه بی سازمانی اجتماعی ۸۵	
۲- نظریه فشار ۸۶	
۳- نظریه انحراف فرهنگی - خرد فرهنگی ۹۰	
۴- نظریه فرصت افتراقی ۹۳	
۵- نظریه برچسب زنی ۹۶	
۶- نظریه کنترل اجتماعی هیرشی ۹۸	
۷- نظریه عمومی (یا خود کنترلی) جرم ۹۹	
مبحث دوم: مهم ترین تبیین های ناظر بر تأثیر کودک آزاری بر بزهکاری ۱۰۲	
گفتار اول: مهم ترین تبیین های زیست شناختی ۱۰۲	
۱- نظریه سلسله مراتب نیاز های مازلو ۱۰۲	
۲- نظریه دلبستگی بالبی ۱۰۳	
گفتار دوم: مهم ترین تبیین های روان شناختی ۱۰۶	
۱- نظریه روان - تحلیلی فروید ۱۰۶	
۲- نظریه روانی - اجتماعی اریکسون ۱۰۷	
گفتار سوم: مهم ترین تبیین های جامعه شناختی ۱۰۸	

۱۰۸	۱- نظریه یادگیری اجتماعی ساترلند
۱۱۰	۲- نظریه تقلید گابریل تارد (تبیه و خشونت)
۱۱۲	۳- نظریه یادگیری بندورا
۱۱۳	بخش دوم: پیشینه (کودک آزاری در گذر تاریخ)
۱۱۳	مبحث اول: از آغاز تا قرن نوزدهم
۱۱۵	مبحث دوم: از قرن نوزدهم تا کنون
۱۱۷	مبحث سوم: نگاه اسلام به کودک
۱۲۳	فصل دوم: رویکرد قوانین ایران (به کودک آزاری)
۱۲۳	بخش اول: قوانین حمایت کننده از کودک و پیشگیری از کودک آزاری
۱۲۵	مبحث اول: قانون اساسی و پیشگیری از کودک آزاری
۱۲۷	مبحث دوم: قانون مدنی و پیشگیری از کودک آزاری
۱۲۸	گفتار اول: حضانت و نقش آن در پیشگیری از کودک آزاری
۱۲۹	الف - تعیین مسئول حضانت کودک به عنوان عامل پیشگیرنده در کودک آزاری ...
۱۲۹	۱- حضانت طفل توسط پدر و مادر در زندگی مشترک
۱۲۹	۲- حضانت طفل پس از جدایی والدین
۱۳۰	۳- حضانت طفل پس از فوت پدر و مادر
۱۳۱	ب- تعیین مدت برای حضانت و جلوگیری از کودک آزاری
۱۳۲	ج- سلب حق حضانت به جهت پیشگیری از کودک آزاری
۱۳۲	۱- جنون
۱۳۳	۲- شوهر کردن مادر به شخصی غیر از پدر طفل
۱۳۳	۳- در معرض خطر قرار گرفتن طفل
۱۳۴	گفتار دوم: تعیین حق ملاقات طفل و پیشگیری از کودک آزاری
۱۳۵	گفتار سوم: الزام به تربیت کودک و پیشگیری از کودک آزاری
۱۳۶	گفتار چهارم: دفاع از کودکان بی سرپرست و پیشگیری از کودک آزاری

مبحث سوم: قوانین کیفری و نقش آن در پیشگیری از کودک آزاری ۱۳۸
گفتار اول: جرم انگاری جرایم علیه سلامت جسمی کودکان و پیشگیری از کودک آزاری ۱۳۹
الف - قتل، شدیدترین نوع آزار ۱۴۰
ب - ضرب و جرح و قطع عضو ۱۴۰
ج - ترک اتفاق ۱۴۰
گفتار دوم: جرم انگاری جرایم علیه شخصیت معنوی کودکان و پیشگیری از کودک آزاری ... ۱۴۵
الف - ربودن یا مخفی نمودن طفل ۱۴۶
ب - قلمداد کردن طفل تازه متولد شده به جای طفل دیگر ۱۴۶
ج - امتناع از تحويل طفل به افراد ذیحق ۱۴۶
د - عبور دادن نابالغ از مرز ۱۴۷
ه - قذف نابالغ ۱۴۷
و - تعرض و توهین به اطفال و ایجاد مزاحمت برای آنها ۱۴۸
مبحث چهارم: قوانین شکلی و پیشگیری از کودک آزاری ۱۴۸
۱ - مداخله مقام قضایی با توجه به ماده ۷۲ قانون ق. آ. د. ک ۱۴۸
۲ - تلقی نمودن کودک آزاری به عنوان جرم عمومی ۱۴۸
۳ - جرم انگاری در راستای اجباری نمودن گزارش دادن کودک آزاری ۱۴۹
گفتار دوم: تعیین حدود صلاحیت دادگاه اطفال و پیشگیری از کودک آزاری ۱۵۰
گفتار سوم: مقررات مربوط به مراحل تعقیب و تحقیقات و جلوگیری از کودک آزاری ۵۷
گفتار چهارم: مقررات مربوط به مرحله رسیدگی و صدور حکم و حمایت از طفل ۱۵۸
گفتار پنجم: قوانین مربوط به مرحله اجرای حکم و جلوگیری از کودک آزاری ۱۶۸
بخش دوم: قوانین زمینه‌ساز کودک آزاری و خلاقالقانونی درخصوص آن ۱۶۹
مبحث اول: قوانین مدنی و نقش آن در حمایت از کودک آزاری ۱۷۲
گفتار اول: تفاوت در تعیین حضانت طفل پس از جدایی والدین و آزار کودک ۱۷۲
گفتار دوم: مدت حضانت و آزار کودک ۱۷۳

گفتار سوم: تعیین اطفال در معرض خطر و نواقص قانونی ۱۷۳
گفتار چهارم: حق تریت کودک و کودک آزاری ۱۷۶
گفتار پنجم: حقوق کودکان طبیعی و کودک آزاری ۱۷۶
مبث دوم: قوانین کیفری و نقش آن در زمینه سازی کودک آزاری ۱۸۲
گفتار اول: تنبیه بدنی و کودک آزاری ۱۸۲
گفتار دوم: عدم جرم انگاری ممانعت از ملاقات کودک با اشخاص ذیحق و کودک آزاری ۱۸۳
گفتار سوم: عدم جرم انگاری مناسب در خصوص زنا با طفل و نقش آن در حمایت کودک آزاری ۱۸۴
گفتار چهارم: عدم جرم انگاری مناسب در خصوص لواط با طفل و نقش آن در حمایت از کودک آزاری ۱۸۵
گفتار پنجم: عدم جرم انگاری مناسب در خصوص تفحیذ با طفل و نقش آن در حمایت از کودک آزاری ۱۸۶
گفتار ششم: عدم جرم انگاری مناسب در خصوص مساحقه با طفل و نقش آن در حمایت از کودک آزاری ۱۸۷
گفتار هفتم: عدم جرم انگاری در خصوص تقبیل و مضاجعه با طفل و نقش آن در حمایت از کودک آزاری ۱۸۷
گفتار هشتم: ازدواج غیر قانونی با طفل و کودک آزاری ۱۸۸
گفتار نهم: هرزه نگاری و کودک آزاری ۱۸۹
گفتار دهم: سوءاستفاده از کودکان برای فساد و فحشا و کودک آزاری ۱۹۰
فصل سوم: رویکرد قوانین بین المللی به کودک آزاری و حقوق کودکان و تأثیر آن بر حقوق ایران ۱۹۲
بخش اول: استناد بین المللی در حمایت از کودکان و مقابله با کودک آزاری ۱۹۲
مبث اول: استناد عام حقوق بشر در مقابله با کودک آزاری ۱۹۳
مبث دوم: استناد خاص حقوق بشر در مقابله با کودک آزاری ۱۹۳
گفتار اول: اعلامیه حقوق کودک (۱۹۲۴) ۱۹۳

گفتار دوم: اعلامیه حقوق کودک (۱۹۵۹) ۱۹۳
گفتار سوم: حداقل مقررات استاندارد سازمان ملل برای دادرسی ویژه نوجوانان (قواعد پکن) ۱۹۴
گفتار چهارم: قواعد ملل متحد درباره حمایت از اطفال محروم از آزادی ۱۹۴
گفتار پنجم: اصول راهبردی ملل متحد برای پیشگیری از بزهکاری اطفال ۱۹۵
گفتار ششم: کنوانسیون حقوق کودک ۱۹۵
گفتار هفتم: اصول راهنمای اقدام در زمینه کودکان در سیستم کیفری ۱۹۷
بخش دوم: ویژگیهای حقوق کیفری اطفال و نوجوانان در استناد بین المللی در مقابله با کودک آزاری ۱۹۸
بحث اول: ویژگی‌های مربوط به سیستم رسیدگی در حقوق کودکان ۱۹۹
گفتار اول: دادگاه صالح ۱۹۹
گفتار دوم: قاضی ویژه ۱۹۹
گفتار سوم: پلیس ویژه اطفال و نوجوانان ۱۹۹
گفتار چهارم: مشاور متخصص ۲۰۰
گفتار پنجم: مددکاری ۲۰۰
گفتار ششم: موسسات نگهداری و اجراکننده تصمیمات دادگاه ۲۰۱
بحث دوم: ویژگی‌های نظری و کلی در ارتباط با حقوق کودکان ۲۰۲
گفتار اول: پذیرش مسئولیت کیفری تدریجی اطفال و نوجوانان ۲۰۲
گفتار دوم: قضازدایی و پیشگیری از ورود کودک و نوجوانان به فرایند کیفری ۲۰۲
گفتار سوم: احترام به کرامت ذاتی و حفظ حقوق کودک و نوجوان ۲۰۳
گفتار چهارم: استفاده از راهکارهای عدالت ترمیمی (Restorative Justice) ۲۰۴
گفتار پنجم: رعایت منافع عالیه کودک ۲۰۵
گفتار ششم: تأکید بر اصلاح و مسئولیت پذیری کودکان به جای سزادهی ۲۰۵
گفتار هفتم: ساده و کودک محور بودن تشریفات دادرسی ۲۰۶
گفتار هشتم: استفاده از تدابیر پیشگیرانه در خصوص بزهکاری اطفال و نوجوانان ۲۰۶

صفحه	عنوان
۲۰۷	نتیجه گیری
۲۰۸	راهکارها
۲۱۰	فهرست منابع و مأخذ
۲۱۰	الف) کتاب
۲۱۲	ب) مجله
۲۱۳	ج) پایان نامه
۲۱۳	د) طرح های پژوهشی
۲۱۳	ه) روزنامه های داخلی

درآمد

جامعه پیشرفتی بر پایه سازندگی و بر اساس عدالت، آزادی و شناخت واقعی حقوق انسان بنيان نهاده می‌شود. اولین عامل موفقیت توسعه و شکوفایی جامعه پیشرفتی، تربیت و پرورش نونهالانی است که سازندگان واقعی فردای آن جامعه هستند. ما برای به وجود آوردن ایرانی آباد، آزاد و مستقل نیاز واقعی به تربیت و آگاه ساختن نیروی انسانی داریم که امروز اطفال هستند و فردا نیروی فعال برای پیشبرد هدف‌های مادی و معنوی کشور را تشکیل می‌دهند. از لحاظ مادی و معنوی ما از یکی طرف به توسعه اقتصادی و از سوی دیگر به یک مدیریت علمی و معنوی پیچیده جهت اداره یک کشور توسعه یافته نیازمندیم. این خواسته فقط در سایه توجه داشتن به نیروی انسانی که امروز اطفال هستند و فردا سرمایه‌های اداره‌کننده کشور ما به شمار می‌آیند امکان‌پذیر خواهد بود. بی‌توجهی به سرنوشت اطفال امروز، توسعه و خودکفایی اقتصادی ما را در برنامه‌های آینده به خطر خواهد انداخت.

کودک یک میوه نارس اجتماع انسانی است و هنوز در عرصه‌های مختلف جسمی، روانی، روحی و اجتماعی و تمامی بعدهای متصور برای انسان، به بلوغ و رسیدگی کامل نائل نگردیده است و همین نارسی و بی‌تجربگی است که وی را در مقابل خطرات و آسیبهای مختلف ضربه‌پذیر نموده است و یکی از این آسیب‌ها آزار دیدن کودک از سوی اطراحیان است. کودک آزاری پدیده جدیدی نیست. این معضل همواره در طول تاریخ وجود داشته است، ولی از آغاز شناسایی این موضوع به صورت علمی بیشتر از چند دهه

نمی‌گذرد.

سلسله بررسی‌های خشونت در خانواده شد اما چند سال طول کشید تا به شکل منظمی تدوین شود.^۱

امروزه مطالعات گسترده‌ای در خصوص شناسایی و حل معضل کودک آزاری در حال شکل گرفتن است اما به علت بدیع بودن مفهوم آن هنوز به صورت عملی تعریف واحد و مشخصی از آن و رفتارهایی که در قلمرو کودک آزاری قرار می‌گیرد، ارائه نشده است.

«سازمان جهانی بهداشت در گزارشی ضمن دعوت به ثبت و گزارش هماهنگ‌تر موارد خشونت علیه کودکان، اظهار داشت: «تعاریف متصاد نسبت به کودک و کودک آزاری، عدم تشخیص موارد کودک آزاری و تفاوت‌های نحوه گزارش‌دهی، مقایسه میان ملل را عملأً غیر ممکن می‌کند». سازمان جهانی بهداشت در صدد است به توافقی درباره تعریف خشونت جسمی علیه کودکان دست یابد و مقاوله نامه‌ای را در این ارتباط تهیه کند. این سازمان امیدوار است که چنین مقاوله نامه‌ای به ویژه جهت گردآوری آمار مقایسه‌ای، توسط کارکنان بهداشتی مورد استفاده واقع شود.»^۲

پذیرش کنوانسیون حقوق کودک از طرف دولت ایران در ارتقای حقوق کودکان بی‌تأثیر نخواهد بود، گرچه دولت ایران، برخلاف کنوانسیون، حق شرط کلی مبنی بر این که مفاد کنوانسیون در هر مورد و هر زمان در تعارض با قوانین داخلی و موازین اسلامی باشد و یا قرار گیرد از طرف دولت ایران لازم الرعایه نیست، برای خود قابل گردیده است و از این نظر اجرای مفاد کنوانسیون و تعهد دولت را در این خصوص در تزلزل دائمی قرارداده است.

امروزه مسامحه و سوء رفتار با کودکان از مشکلات اصلی کودکان محسوب می‌شود. آمار سوء رفتار با کودکان در کشورهای صنعتی حدود ۳۰۲ مورد در هر هزار نفر را نشان می‌دهد ولی در کشورهای در حال توسعه آمار چندانی در دسترس نیست. آمار و ارقام

۱. شهلا اعزازی، جامعه شناسی خانواده (تهران: انتشارات روشنگران و مطالعات زن، ۱۳۷۶)، ص ۱۹۹.

۲. لیدا فلاحتی، «کودک آزاری» (پیان‌نامه کارشناسی، دانشکده علوم قضایی و خدمات اداری، ۱۳۸۴)، به نقل از صندوق کودکان سازمان ملل متحده (یونیسف)، «کودکان و خشونت»، نشریه اینوچنتی دایجست، ۲، ۱۹۹۷.

منتشرشده بیانگر آن است که ۱۴۵ میلیون کودک ۱۰-۱۴ ساله در دنیا به جای درس خواندن به کار اشتغال دارند و فقر مزمن در بسیاری از کشورهای جهان منجر به مرگ و میر کودکان و نوزادانی می‌شود که باید از این دوران زندگی خویش لذت ببرند. آمار مربوطه در این زمینه ۱۶۰ مورد مرگ و میر در هر هزار نفر را در جهان نشان می‌دهد.

طبق آخرین فهرست بین‌المللی ارایه شده از سوی سازمان جهانی بهداشت در مورد سوء رفتار با کودکان که یونیسف آن را ارائه کرده است، در میان کشورهای صنعتی چکسلواکی سابق دارای بیشترین موارد گزارش شده و اسپانیا دارای کمترین مورد گزارش شده از سوء رفتار با کودکان بوده است.^۱

موضوع این پایان نامه «بررسی کودک آزاری در حقوق ایران» است و در آن سعی خواهد شد تا ابتدا به بررسی تعاریف و پیشینه این پدیده پرداخته شود و سپس رویکرد قوانین ایران نسبت به آن را مورد مذاقه قرار دهیم و در نهایت به ارائه راه کارهایی جهت کاهش این پدیده به خصوص در وضع قوانین و نحوه رسیدگی به این جرایم خواهیم پرداخت.

امروزه ثابت شده است که آزار کودکان و سوء رفتار با آنان آثار عاطفی، اجتماعی و عقلانی منفی در کودک به جای می‌گذارد. کودک دچار تاخیر در رشد شده و مدام به دلیل محیط بی‌ثبات و غیر قابل پیش‌بینی، مضطرب است.

کودک آزاری مشکل پنهان بسیاری از کشورهای جهان است زیرا اطلاعاتی در این زمینه وجود ندارد و از طرف دیگر موضوع کودک آزاری موضوعی است که انکار می‌شود یا بیان آن توأم با شرم و خجالت است. طبق گزارش کمیته ملی پیشگیری از سوء رفتار با کودکان (NCPCA) در سال ۱۹۹۴، سه میلیون سوء رفتار و مسامحه در مورد کودکان دنیا به آزانس‌های خدمات اجتماعی گزارش شده است. اگر چه میزان واقعی بیشتر از این‌ها است. هم‌چنین، طبق گزارش سازمان جهانی بهداشت در سال ۱۹۹۹، حدود ۴۰ میلیون کودک ۰-۴ ساله در سراسر جهان در معرض رفتار کودک آزاری و غفلت والدین و یا مراقبت به نحوی

۱. ر. ک: به معصومه معارف وند، «رابطه آزار کودکان توسط والدین با سرپرستان و بزهکاری کودک» (پایان نامه کارشناسی، دانشکده علوم بهزیستی و توانبخشی، ۱۳۷۸)، نقل از مجله اصلاح و تربیت، سال هفتم، ش. ۷۷، ص. ۴۷.

که نیازمند استفاده از خدمات بهداشتی درمانی و اجتماعی است، بوده اند.^۱

کودک آزاری می‌تواند یک عامل خطر برای افسردگی، خودکشی، زیاده‌روی در مصرف الکل، احساس حقارت و... باشد و سبب بسیاری از جرایم گردد. نتایج بررسی‌ها و تحقیقاتی که در ادامه به آن‌ها اشاره خواهد شد، نشان می‌دهد که آزار و خشونت در دوران کودکی می‌تواند یک عامل خطر برای رفتارهای مجرمانه بعدی باشد. بررسی حقوقی و جرم‌شناختی کودک آزاری.

مبحث اول: مفاهیم

مطالعه پیرامون هر موضوعی مستلزم شناخت مفاهیم و اصطلاحات موضوعات آن تحقیق برای روشن شدن نکات مبهم مباحث است. همچنین هر تحقیقی با بیان مبانی و پیشینه موضوعات خود، خواننده را به درک بهتری از موضوع می‌رساند که در این مبحث به این امر توجه شده است.

گفتار اول: کودک آزاری

بند اول: معنای لغوی

کودک آزاری مرکب از دو کلمه کودک و آزار می‌باشد. کودک به معنای کوچک و صغیر! آزار در لغت به معنای در آسیب، رنج و گزند می‌باشد. آزار در مفهوم به معنای اعمال یا گفتاری است که موجب ناراحتی و آسیب روحی و جسمی فرد می‌شود و اغلب موارد با پسوند اذیت آورده می‌شود.^۱

بند دوم: معنای اصطلاحی

کودک آزاری همانند دیگر مفاهیمی که در علوم اجتماعی مورد استفاده قرار می‌گیرد،

۱. منصور ابازدی فومشی، مبسوط در ترمینولوژی اصطلاحات کیفری، چاپ اول، تهران: نشر اندیشه عصر، ۱۳۸۷، ص ۶۰.

۲. همان، ص ۱۵.

تعریف روشن و دقیق ندارد و در میان اندیشمندان و صاحب نظران تعاریف متفاوتی از آن به چشم می‌خورد. این مسئله تا حدی ناشی از این واقعیت است که کودک آزاری پدیده‌ای چند بعدی است که ابعاد حقوقی، اجتماعی و روانشناختی دارد و هر صاحب نظری از چشم انداز خود به تعریف آن پرداخته است. در اینجا ابتدا، چند تعریف از کودک آزاری مطرح می‌شود و نهایتاً تعریف مورد استفاده در این پژوهش ارایه می‌گردد.

الف- در اصطلاح روانشناسی

از دیدگاه روانشناسی، کودک آزاری به اشکال گوناگون رفتاری اطلاق می‌شود که منجر به آزار جسمی، روانی، عاطفی و ذهنی کودک شده و در مراحل رشد طبیعی و سلامت کودک اختلال ایجاد نماید^۱.

بنابراین از نظر آنان، کودک آزاری پدیده ایست نسبی که در فرهنگ‌های گوناگون مفهوم آن متفاوت است، به طوری که برخی از جنبه‌های رفتاری که نسبت به کودک در برخی فرهنگ‌ها طبیعی است در نگرش مردمانی با فرهنگ دیگر، می‌تواند نوعی کودک آزاری تلقی شود. دلیل این امر را باید در این دانست که هیچ معیار بین‌المللی برای تربیت کودک وجود ندارد. بنابراین، این که چه مسائلی از مصادیق کودک آزاری است و ملاک تشخیص اهمال و سهل انگاری و غفلت والدین کدام است، قابل تعیین نیست^۲.

به نظر روانشناسان، نسبی بودن پدیده‌ی کودک آزاری و باورهای متفاوت فرهنگی نسبت به آن موجب می‌شود که نتوان تعریفی جامع و مانع از آن ارایه داد؛ به همین خاطر به نظر وی باید کودک آزاری را در هر فرهنگ و نظام حقوقی به طور جداگانه تعریف کرد.

و بنا به تعریفی دیگر از آنان، بدرفتاری و آزار کودکان عبارتست از هر گونه بدرفتاری با کودکان یا افرادی که در سنین بلوغ به سر می‌برند، این بدرفتاری می‌تواند از طرف پدر و مادر یا محافظان کودک یا کسانی که مسئول مراقبت از او هستند صورت گیرد^۳.

۱. بنفشه پور ناجی، مرگ خاموش (نگهی به پدیده کودک آزاری)، چاپ دوم، تهران: انتشارات همشهری، ۱۳۷۸، ص ۱۵.

۲. علیرضا کاهانی، "کودک آزاری جسمانی عمدی"، مجله پژوهشی قانونی، شماره ۱۰، مهر و آبان ۱۳۷۵، ص ۲۳.

۳. حسن توفیقی، "بررسی کودک آزاری جنسی در تهران"، مجله پژوهشی قانونی، سال دوم، شماره ۵، مرداد و شهریور ۱۳۷۴، ص ۳۰.

البته باید خاطر نشان نمود که؛ کودک آزاری فوراً ضرب و شتم را به ذهن شنونده مبتادر می‌سازد، اما پدیده کودک آزاری طیف بسیار وسیع تر و عمدتی از ضرب و شتم و تنبیهات فیزیکی را در بر می‌گیرد و تنها شامل آزار فیزیکی نمی‌شود. ناخواسته بودن کودک (از نظر جنسیت یا بدون برنامه ریزی به دنیا آمدن او) به انضمام شرایط نامساعد خانوادگی منجر به کودک آزاری خواهد شد. در مجموع هر زمان که کودک نتواند از امکانات لازم برای رشد برخوردار شود به طور ضمنی مورد کودک آزاری قرار گرفته است.^۱ به عبارت دیگر، کودک آزاری هر گونه رفتاری است که منجر به آسیب روانی، جسمانی، عاطفی و اجتماعی کودک شود و روند رشد کودک را مختل نماید.^۲

ب- در اصطلاح جرمشناسی

در حقیقت هرجایی که کودک نتواند از امکانات شایسته رشد خود برخوردار باشد به طور ضمنی مورد کودک آزاری قرار گرفته است. سوءاستفاده از کودکان به شکل استثمار کودکان در هر زمینه و بی توجهی به کودکان به هر صورت کودک آزاری محسوب می‌شود. در یک جمع بندی باید گفت: هر نوع کوتاهی و غفلت و یا ارتکاب هر نوع عملی که به نحوی به بهداشت و سلامت روانی و جسمانی کودک خطری برساند یا در آن خدشه وارد کند و مانع از رشد بهنجاری وی شود کودک آزاری قلمداد می‌شود.^۳

طبق تعریف سازمان بهداشت جهانی کودک آزاری عبارتست از: "آسیب یا تهدید سلامت جسم و روان و یا سعادت و رفاه و بهزیستی کودک به دست والدین و یا افرادی که نسبت به او مسئول هستند".^۴ کودک آزاری یا سوء رفتار با کودکان تمام اشکال آزار جسمی و یا عاطفی، آزار جنسی و بهره کشی را در بر می‌گیرد که منجر به ایراد آسیب‌های بالفعل یا بالقوه بر سلامتی، بقاء، رشد یا مقام و منزلت کودک می‌شود و در حیطه یک رابطه

۱. بنفشه پورناجی، ص ۲۲.

۲. سید رضا بخشایش، "کودک خیابانی، قربانیان بی پناه خشونت دستگاه عدالت کیفری"، مجله امنیت، سال چهارم، شماره ۱۱ و ۱۲، ۱۳۷۹، ص ۳۰ - ۳۱.

۳. تاج زمان دانش، دادرسی اطفال در حقوق تطبیقی، چاپ اول، تهران: انتشارات میزان، ۱۳۸۲، ص ۱۹.

۴. عافیه السادات موسوی، بزهکاری اطفال و نوجوانان ۱ و ۲، چاپ اول، تهران: مجمع علمی و فرهنگی مجد، ۱۳۹۰، ص

مسئولیت، اعتماد و یا اعمال و اختیارات فرد صورت می پذیرد.“ تعاریف متعددی در زمینه کودک آزاری ارایه گردیده است که مهم ترین آنها عبارتنداز: ”هر گونه آسیب جسمی یا روحی، سوء استفاده جنسی یا بهره کشی و عدم رسیدگی به نیازهای اساسی افراد زیر هجده سال توسط دیگر افراد و به صورتی که غیر تصادفی نباشد، کودک آزاری تلقی می گردد^۱.“

پ- در اصطلاح حقوقی

در حقوق ایران، تنها جایی که به تعریف کودک آزاری اشاره شده است ماده ۲ قانون حمایت از کودکان و نوجوانان مصوب ۱۳۸۱ می باشد که اظهار می دارد: ”هر نوع اذیت و آزار کودکان و نوجوانان که موجب می شود به آنان صدمه جسمانی یا روانی و اخلاقی وارد شود و سلامت جسم یا روان آنان را به مخاطره اندازد ممنوع است.“

همچنین مواد ۳ و ۴ قانون مذکور، هر گونه صدمه و اذیت و آزار و شکنجه جسمی و روحی کودکان و نادیده گرفتن عمدی سلامت بهداشت روانی و جسمی و ممانعت از تحصیل آنان، هر گونه خرید، فروش، بهره کشی و به کارگیری کودکان به منظور ارتکاب اعمال خلاف از قبیل قاچاق و ... را ممنوع دانسته است؛ که هریک از موارد فوق می تواند از مصادیق کودک آزاری باشد. بنابراین، مواد فوق مؤید این امر است که کودک آزاری در حقوق ایران به طور جامع تعریف نشده است و فقط قانون حمایت از کودکان و نوجوانان- که تنها قانونیست که در جهت حمایت از اطفال بزه دیده در کشور ما وضع شده- به ذکر انواعی از آزار و اذیت کودکان پرداخته و آنها را ممنوع ساخته است.

به نظر می رسد با توجه به تعاریف اصطلاحی، می توان این تعریف را از کودک آزاری ارائه نمود: کودک آزاری عبارت است از هر گونه فعل یا ترک فعلی که باعث آزار جسمی و روحی کودک می شود این مسئله تنها مختص یک قشر خاص یا طبقه خاصی از جامعه نیست. بلکه شامل تمام اقسام جامعه می شود: محروم کردن کودک از رفتن به مدرسه، زندانی کردن او برای مدتی طولانی در انبار یا حمام خانه و غذا ندادن به او از اشکال کودک آزاری محسوب می شود.

۱. سعید مدنی قهقرخی، کودک آزاری در ایران، چاپ اول، تهران: انتشارات اکتون، ۱۳۸۳، ص ۲۰.

۱- انواع کودک آزاری

بر مبنای رویکرد ارائه شده توسط سازمان بهداشت جهانی، کودک آزاری تحت چهار محور ذیل قابل تحقیق است^۱:

۱-۱ کودک آزاری جسمی^۲

آزار جسمی کودک منجر به آسیب جسمی بالفعل یا بالقوه وی می گردد. این رفتار در حیطه رابطه مسئولیت، اعتماد و یا اعمال اختیارات فرد صورت می پذیرد. (بدین معنا که بیشتر توسط افرادی که اختیار و یا مسئولیت نگهداری کودک را بر عهده دارند و کودک نسبت به آنها اعتماد دارد صورت می گیرد). این رفتار به صورت عمدى و با سؤنیت خاص ورود صدمه به کودک و یا در نتیجه اعمال تربیتی و تأدیبی والدین که به منظور تنبیه کودک صورت می پذیرد، واقع می شود.

از نظر میزان ارتکاب، آزار جسمی را می توان بعد از غفلت و بی توجهی یکی از شایع ترین شیوه های آزار کودکان به شمار آورد. از میان سه میلیون مورد گزارش کودک آزاری در سال ۲۰۰۱، بیش از ۹۰۳ مورد (حدود ۱۸ درصد) مربوط به آزار جسمی بوده است. ۱۳۰۰ کودک در سال ۲۰۰۱ به دلیل آزارهای جسمی جان خود را از دست داده اند.^۳ برخی مصادیق آزار جسمی عبارتنداز: شلاق زدن، ضربه زدن، لگد زدن، سوزاندن، پرت کردن و هل دادن، خفه کردن، گاز گرفتن و ... آزار جسمی ممکن است به سلب حیات از کودک و یا معلولیت و نقص عضو دائمی طفل منجر گردد.

۱-۲ کودک آزاری عاطفی^۴

آزار عاطفی به معنای قصور در فراهم نمودن محیط حمایتی مناسب برای رشد کودک

۱. امیر ایروانیان و دیگران، کودک آزاری از علت شناسی تا پاسخ دهی، چاپ اول، تهران: انتشارات خرسند، ۱۳۸۹، ص ۶۱.

2. *Physical abuse*

۳. اعظم نقوی و دیگران، "بررسی پدیده کودک آزاری و آثار شخصیتی آن بر دختران نوجوان شهر اصفهان"، دو فصلنامه روانشناسی و علوم تربیتی، شماره ۷۱، ۱۳۸۴، ص ۸۸

4. *Emotional abuse*

می باشد چنین محیطی شامل مجموعه تعلقات و وابستگی های ابتدایی می شود که بر مبنای آنها کودک این امکان را کسب می نماید تا شایستگی های عاطفی و اجتماعی اش را مناسب با استعدادها و توانایی های بالقوه خود در جامعه ای که در آن زندگی می کند، بروز دهد.

رفتارهایی که نسبت به کودک صورت می گیرد و منجر به ورود آسیب به سلامت و رشد جسمی و روانی، روحی و اخلاقی یا اجتماعی او می گردد یا احتمال بروز چنین آسیب هایی را ایجاد می نمایند، در زمرة آزار عاطفی قرار می گیرند. این رفتارها باید در حوزه کنترل والدین و یا اشخاصی که مسئولیت و یا اختیار کودک را بر عهده دارند، انجام پذیرد. چنین اقداماتی شامل انکار طفل، محدودیت در حرکت، تحقیر کردن، سرزنش کردن، تهدید کردن، ترساندن، تبعیض گذاشتن، استهzae کردن، یا دیگر آسیب های غیر جسمی از رفتارهای خصم‌مانه و تبعیض آمیز می شود.

۱-۳ کودک آزاری جنسی^۱

کودک آزاری جنسی عبارتست از درگیر نمودن کودک در فعالیت های جنسی ای که وی به طور کامل آن را در ک نمی کند، ناتوان از ابراز رضایت آگاهانه است، یا کودک برای انجام آن به لحاظ رشدی آماده نیست و نمی تواند به آن رضایت دهد یا درگیر کردن کودک در فعالیت جنسی ای است که قانون ها و تابلوهای اجتماعی را نقض می کند. آزار جنسی طیف گسترده ای از رفتارها را در بر می گیرد. برخی از مصاديق این عمل بدین شرح است: اغوا نمودن و یا اجبار کودک به وارد شدن در هر گونه رفتار جنسی غیرقانونی، استفاده و بهره کشی از کودک در فحشا و دیگر رفتارهای جنسی غیرقانونی، استفاده از کودکان در تهیه مطالب هرزه نگاری و کودک آزاری جنسی معمولاً دارای پنج شاخصه و ویژگی اصلی است: ۱- کودک، معمولاً آن را دوست ندارد، ۲- ارضای جنسی فرد آزار دهنده هدف اصلی آزار است، ۳- در این رابطه یک تفاوت سنی و قدرتی وجود دارد که به طور مؤثری، رضایت معنادار از رابطه را از بین می برد، ۴- فعالیت جنسی معمولاً به صورت پنهانی و همراه با نقشه و توطئه قبلی و اعمال زور از جانب فرد قدرتمند است، ۵- گاهی اوقات کودک به

۱. امیر ایروانیان و دیگران، ص ۶۴.

جهت نیاز شدید به حمایت فیزیکی و یا عاطفی و توجه و وابستگی، خود شخصاً به پذیرش و شروع این رابطه و یا حفظ رابطه جنسی، تمایل نشان می‌دهد.^۱

هر چند به دلایل اخلاقی و حیثیتی به دست آوردن آمار قابل ارتکابی در زمینه شیوع کودک آزاری جنسی میسر نیست. لکن بر آورد سازمان بهداشت جهانی نشان می‌دهد که ۲۰ درصد از زنان و ۵ تا ۱۰ درصد از مردان در کودکی مورد آزار جنسی قرار می‌گیرند. آثار مخرب بسیار شدید این نوع از کودک آزاری از یک سو و از سوی دیگر امتناع کودکان آزار دیده از افشاگری چنین وقایعی که اقدام به موقع برای درمان و رفع مخاطرات بعدی را غیر ممکن می‌کند بر عمق خطر این نوع کودک آزاری می‌افزاید.^۲

۴- کودک آزاری مبتنی بر غفلت و بی مبالاتی^۳

بی توجهی و کوتاهی در فراهم نمودن لوازم رشد کودک در کلیه حوزه‌های سلامتی (بهداشتی)، آموزشی، رشد عاطفی، تغذیه، مسکن و شرایط زندگی امن در حیطه منابعی که در اختیار والدین قرار دارد و منجر به بروز آسیب به سلامتی جسمی، روحی، روانی، اخلاقی و اجتماعی کودک می‌گردد و همچنین قصور در نگهداری و مواظبت کامل و حمایت از کودکان در برابر آسیب‌ها تا جایی که امکان پذیر است، کودک آزاری مبتنی بر غفلت و بی مبالاتی محسوب می‌شود. برخلاف سایر اشکال کودک آزاری که از نظر تئوریک، امکان ارتکاب آنها از سوی سایر اشخاص غیر والدین نیز متصور بود این گونه از کودک آزاری صرفاً توسط والدین و سایر سرپرستان قانونی قابل ارتکاب است. چرا که قصور در نگهداری کودک و تأمین نیازهای وی تنها تحت شرایطی امکان پذیر است که اشخاص مرتکب، مسئولیت نگهداری و یا تأمین نیازهای طفل را بر عهده داشته باشند.^۴

به گزارش ایسنا، براساس اعلام رضایی فر مدیر کل دفتر امور آسیب دیدگان اجتماعی

۱. رزا قراجورلو، "بررسی چالش‌های قانونی کودک آزاری جنسی در ایران"، تهران: فصلنامه کانون و کلا، شماره ۱۹۱، زمستان ۱۳۸۴، ص ۱۸۴.

۲. محمود مهدوی، پیشگیری از جرم (پیشگیری رشدمندار)، چاپ اول، تهران: انتشارات سمت، ۱۳۹۰، ص ۱۹۹.

3. *Child abuse based on neglect and recklessness*

۴. امیر ایروانیان و دیگران، ص ۶۲ - ۶۵.

بهزیستی، براساس آمار و تماس های برقرار شده با خط ۱۲۳ اورژانس اجتماعی در سال ۱۳۹۱، ۴۹/۸ درصد از تماس ها در خصوص آزار جسمی کودکان، ۳۱/۳ درصد، درصد مباحث روانی و ۲/۷ درصد نیز آزار جنسی بوده است.^۱

گفتار دوم: بزهکاری

بند اول: معنای لغوی

بزهکار صفت مرکب و فاعلی واژه بزه است. بزه یعنی گناه و خطا. بزهکار: عاصی، بزهمند، تبهکار، گنهکار و مجرم: گناه کننده را می گویند.^۲

بند دوم: معنای اصطلاحی

بزهکاری و جرم از واژه هایی است که تعاریف مختلفی از آن به عمل آمده، و با توجه به عوامل مختلف بزهکاری تغییر متنوعی از آن، تبیین گردیده است که به برخی از آنها می پردازیم:

الف- در اصطلاح روانشناسی

از دیدگاه روانشناسان بزهکاری یک پدیده زیستی- روانی- اجتماعی است. بر حسب گزارش سازمان ملل متعدد عوامل بزهکاری عبارت است از فقر، برخی مشکلات و اوضاع نابهنجار خانوادگی، وراثت، و ...، که تعریف اخیر نیز بر طبق همین عوامل بزهکاری صورت گرفته است.^۳ بزهکاری گاهی سوء رفتار است ولی همه افرادی که رفتارهای سوء مرتكب می شوند، بزهکار نیستند. کیفیت رفتار و حدود انحراف اجتماعی عواملی هستند برای قضاوت اینکه فرد، بزهکار است یا بیمار روانی، بعضی سوء رفتارها غیرقانونی است و بعضی غیر

۱. یزدانی فرشید، "تقد و بررسی کودک آزاری"، روزنامه حوادث، شماره ۲۵۴۷۵، ۱۳۹۱، ص ۱۴.

۲. لغت نامه دهخدا، ذیل "بزه".

۳. سعید حکمت، پژوهشی قانونی قضایی، چاپ چهارم، تهران: انتشارات گوتبرگف، ۱۳۸۱، ص ۳۲۳.

اخلاقی، ولی همه‌ی رفتارهای غیرقانونی، غیراخلاقی نیستند. توجه به اختلاف در رفتار غیرقانونی غیراخلاقی حائز اهمیت بوده و برای تعریف بزهکاری نیز لازم است.^۱ از نظر برخی روانشناسان "هر عاملی که مانع رشد سالم کودکان از نظر جسمانی و عاطفی شود، ممکن است باعث ایجاد یک طرح و الگوی اختلافات عاطفی گردد که همیشه ریشه رفتارهای ضد اجتماعی یا مجرمانه است، این رفتار وقتی از طرف جوانان صورت می‌گیرد، بزهکاری نوجوانان خوانده می‌شود. بزهکاری نوجوانان یک تعریف ساده نیست بلکه تعریفی است که باز حقوقی و اجتماعی دارد".^۲

ب- در اصطلاح جامعه‌شناسی

جامعه‌شناسان به این مفهوم نگاه وسیع تری دارند و بر این باورند که این امر شامل تعداد زیادی از سرپیچی‌های مختلف از هنجارهای قانونی و اجتماعی از تخلفات کوچک گرفته تا جرایم شدیدی می‌شود که از سوی اطفال ارتکاب می‌یابد.^۳

در اصطلاح آسیب‌شناسی اجتماعی و جامعه‌شناسی جنایی معمولاً بزهکاری و جرم را در یک ردیف قرار می‌دهند.^۴ بزهکاری نوعی کجروی و هنجارشکنی می‌باشد و نسبت به مفهوم جرم گسترش معنایی بیشتری دارد.^۵ به نظر جامعه‌شناسان هر فعلی که حالات قوی و مشخص وجود جمعی را مورد تعرض قرار دهد، مجرمانه است.^۶

در رویکرد جامعه‌شناختی که مبتنی بر نظریه دور کیم است بزه و جرم پدیده‌ای طبیعی قلمداد می‌شود که از فرهنگ و تمدن و فضای هر اجتماعی ناشی می‌شود. سیر تکاملی فرهنگ‌ها باعث می‌شود مفهوم بزه، نوع و کیفیت آن دگرگون شود^۷

1. C.Quay (Herbert). *Juvenile delinquency-* D.VAN Nostran conmpany INC, U.S, 1967

۲. دیوید ایراهمسن، روانشناسی کیفری، (ترجمه: پرویز صانعی)، چاپ پنجم، تهران: نشر گنج دانش، ۱۳۸۵، ص ۸۵

3. *World youth Report (2003). Adopted and proclaimed by general assembly resolution 45/112 of 14 decembre 1990.*

۴. محمد حسین فرجاد، روانشناسی و جامعه‌شناسی جنایی، چاپ سوم، تهران: نشر همراه، ۱۳۷۱، ص ۲۹

۵. علیرضا وظیفه، جنسیت و بزهکاری (با نگاهی به قوانین کیفری ایران)، چاپ اول، تهران: انتشارات کتاب آوا، ۱۳۹۰، ص ۴۰

۶. محمد علی اردبیلی، "جامعه‌شناسی جنایی (تغیرات)"، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، سال تحصیلی ۱۳۸۵-۸۶، ص ۵۰

۷. علیرضا وظیفه، ص ۴۳

پ- در اصطلاح جرم شناسی

علاوه بر جرم اصطلاح دیگری که در این زمینه به کار برده می شود بزه و بزه کاری می باشد. بزه به معنای گناه و خطا و جرم است، و بزهکار یا مجرم کسی است که مرتکب چنین عملی می شود که بر طبق قانون برای آن مجازات تعیین گردیده است.

بزهکاری در معنا و مفهوم لفظی عبارت است از "ترک وظیفه قانونی و یا ارتکاب عمل خطای که لزوماً عنوان جرم ندارد، با این وجود این اصطلاح غالباً معادل جرم و به ویژه در ارتباط با جرایم ارتکابی از سوی اطفال و نوجوانان به کار می رود. بزهکاری اطفال در معنای متداول و غیر حقوقی آن، شامل رفتارهایی از قبیل مدرسه گریزی و یا فرار از کنترل والدین می گردد که در یک فرد بالغ، مجرمانه تلقی نمی شود."

بزهکاری در یک مفهوم به معنای جمع جرایم است. رویکرد توده ای به جرم را "بزهکاری" می گویند. به عبارت دیگر بزهکاری مجموعه جرایم صرف نظر از جرم ارتکابی است. یعنی وقتی می گوییم بزهکاری کاهش پیدا کرده یعنی جمع افعال و ترک فعل هایی که به موجب قانون مصوب مجلس جرم شناخته شده کاهش پیدا کرده در این معنا، معنای جرم‌شناسی را دارد و معنای "کلی" است. معنای دوم آن مجرمیت است که معنای حقوقی و واجد وصف حقوقی است مثلاً در آین دادرسی گفته می شود دادگاه پس از احراز مجرمیت حکم محکومیت صادر می کند. (مجرمیت=بزهکاری) در معنای سوم اصطلاح بزهکاری عبارتست از مجموعه جرایم ارتکابی در زمان و مکان معین. در بحث آمار جنایی وقتی صحبت از بزهکاری می شود معنای اخیر مورد نظر است. این جرایم صرف نظر از نوعشان مورد توجه قرار می گیرند^۱. به عقیده جرم‌شناسان، هر فعل یا ترک فعلی که برای اکثریت افراد در یک جامعه خطرناک باشد، بزه نامیده می شود^۲.

دکتر شهلا معظمی بر این باورند که بزهکاری مفهومی است که بیشتر در مورد کودکان و نوجوانان به کار گرفته می شود. چرا که برخی رفتارهایی که برای نوجوانان و براساس

۱. علی حسین نجفی ابرند آبادی، "جرم‌شناسی، مباحثی در علوم جنایی، تقریرات جرم شناسی"، تهران:دانشگاه بهشتی تهران ، ۱۳۸۶ ، ص ۵۶-۵۷

۲. تاج زمان دانش، مجرم کیست؟ جرم شناسی چیست؟، چاپ ششم، تهران:موسسه کیهان، ۱۳۸۱، ص ۴۸

اقضای سن و ماهیت آنها تخلف محسوب می شود در هر صورت ارتکاب آن از سوی بزرگسالان تخلف شناخته نمی شود. مثل فرار از مدرسه یا خانه. هرچند امروزه بیشتر فعالیت های مجرمانه آنان بی شباهت به جرایم بزرگسالان نیست، از نظر ایشان در قوانین داخلی مفهوم بزهکاری عبارت است از: "ترک انجام وظیفه قانونی و یا ارتکاب عملی خطای که الزاما عنوان جرم ندارد. معذلک این اصطلاح غالباً جرم و به ویژه در ارتباط با جرایم اطفال و نوجوانان به کار برده می شود". از نظر جرمشناسی بزهکاری کودکان و نوجوانان شامل تمامی خطاهای عمومی می شود که از سوی افراد بین ۱۲ تا ۲۰ ساله ارتکاب می یابد. باید اضافه کرد که واژه بزهکاری در زبان انگلیسی^۱ و اصطلاح حقوق کامن لونه به ماهیت عمل ارتکابی مجرم، بلکه به سن او توجه دارد بنابراین شامل جرایم کودکان و نوجوانان می شود.^۲ حال آنکه در زبان فرانسه و نوشتارهای جرمشناختی به زبان فرانسه مفهوم بزهکاری^۳ اعم است از جرایم جنایی و جنحه ای، و در نهایت به ماهیت عمل ارتکابی توجه دارد.^۴ از این توضیح نتیجه می گیریم که بزهکاری مجموع جنحه ها و جرایم کم اهمیت است و چون اطفال نوعاً مرتكب جرایم خفیف می شوند، در مورد اطفال واژه بزهکاری و در مورد بزرگسالان واژه مجرمیت به کار می رود.^۵

جرائم‌شناسان از عبارت جرم، جنایت، خلاف، بزه و بزهکاری به جای همدیگر و گاهی به یک معنا استفاده می کنند. بعضی از جرم‌شناسان نیز دیدگاه جامعه شناسانه ای را پذیرفته و تمامی اینگونه عملکردها را زیر مجموعه واژه انحراف قرار می دهند. تمامی جوامع و گروههای انسانی دارای هنجره‌های خاص خود هستند که با یک تداوم خاص و در مدت زمانی طولانی به وجود آمده اند بدین معنا که هنجره‌های موجود در جوامع در طی زمان و با توجه به تغییرات حاکم بر جامعه تغییر می کنند. انحراف (کجروی) را می توان یک

۱. شهرلا معظمی، بزهکاری اطفال و نوجوانان، چاپ اول، تهران: انتشارات دادگستر، ۱۳۸۸، ص ۱۹.

2. *Delinquency*

۳. همان، ص ۶۸.

4. *Delinquency*

۵. علی حسین نجفی ابرندآبادی و حمید هاشم بیگی، ص ۲۰۱.

۶. علی حسین نجفی ابرندآبادی، "bzهکاری اطفال(۱)، تقریرات"، تهران: دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۷، ص ۵۷.